

9/2/022/0037. 9/2/022/0037.

Mary Leslie

COPY
AFSKRIF

Report Herenlogement
Permit.

SUID-AFRIKAANSE ERFENISHULPBRONAGENTSKAP

HARRINGTONSTRAAT 111, KAAPSTAD, 8001

POSBUS 4637, KAAPSTAD, 8000

TEL (021) 465-3622 - FAKS (021) 461-0738

Ons verw: 9/2/022/0037

U verw:

Navrae: Mej Kirstin M van Tonder

Datum: 8 Mei 2002

Mnr J Breedt
10de Straat 98
Menlopark
0081 PRETORIA

Geagte mnr Breedt

**HEERENLOGEMENT, GRAAFWATER, CLANWILLIAM DISTRIK: GEDENKTEKEN
VIR BREEDT-FAMILIE**

Dankie vir u skrywe van 15 April 2002.

Die Suid-Afrikaanse Erfenishulpbronagentskap (SAEHA of sommer SAHRA - Engelse afkorting) neem met genoë daarvan kennis dat u die gedenkplaat op 'n goeie plek geplaas het, soos oorleg gepleeg met ons argeoloog, mev Mary Leslie, en dat u familie ook hierdie gebeurtenis met 'n toepaslike koerantartikel kan onthou. Dankie ook vir die plan en foto's wat die plasing aandui wat u aangeheg het.

Vriendelike groete

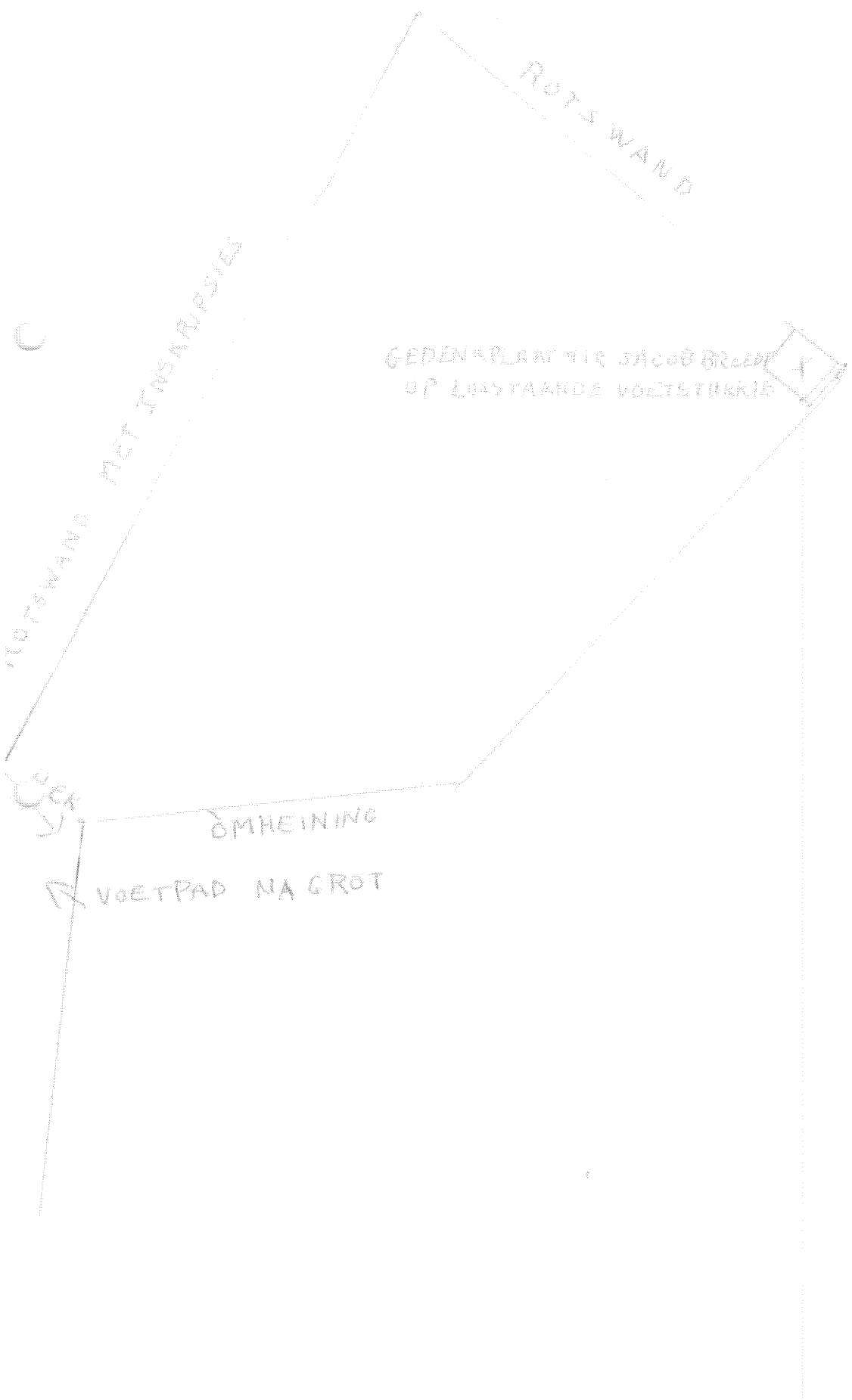
Die uwe

ASSISTENT PROVINSIALE BESTUURDER: WES-KAAP

9/2/022437

SA HERITAGE RESOURCE AGENCY
RECEIVED

OPRICTING VAN GEDENKPLAAT BY HEERENDOORN*
L.T.V. PERMIT NO 80/01/06/003/51 - V&R No. 9/2/002/0037
SKETSPLAAT

ONTHULLING VAN DIE GEDENKPLAAT VIR STAMVADER JACOB BREEDT
BY DIE HEERLOGEMENTGROT NABY GRAAFWATER DISTR CLANWILLIAM
DEUR DIE BREED(T)-FAMILIEBOND OP SATERDAQ 23 MAART 2002

PROGRAM

OPENING EN VERWELKOMINGSWOORD DEUR KOOS BREEDT VAN RANDBURG
WYDINGSGEBED DEUR CAREL BREEDT VAN KLERKS DORP
KORT SKETS VAN DIE AANLOOP TOT DIE FUNKSIE DEUR COBUS BREEDT VAN PTA
ONTHULLING VAN DIE GEDENKPLAAT BY DIE GROT
GESELLIGE VERKEER AGTERNA

GEDENKPLAAT VIR STAMVADER JACOB BREEDT

Sover ek kon vasstel is die onthulling vandag hier van 'n gedenkplaat vir 'n stamvader deur die Breed(t)-Familiebond van Suid Afrika, 'n eerste vir die land, dus – geskiedenis word gemaak!

Die vraag hoekom hierdie gedenkplaat nou huis hier, voer ons terug na die geskiedenis van die Heerenlogement en van Jacob Breedt

Volgens Prof PL Scholtz, PS Du Toit en ander geskiedkundiges was bogenoemde grot wat ook lankal tot 'n Nasionale gedenkwaardigheid verklaar is van groot belang in ons volksgeskiedenis.

Vir die groep mense van die volksplanting aan die Kaap was die enigste logiese roete vir avonturiers en trekboere wat met hul toenemende veetroppe nuwe weivelde gesoek het, die sandveld al met die weskus langs, want die wereld het hier oop gelê, terwyl groot berggreekse die weg na die noorde en ooste versper het. -die enigste probleem hier was 'n skaarste aan vars drinkwater. - Die eerste standhoudende waterbron was Groot Klipfontein tussen die huidige Aurora en Piketberg. die tweede was die Bergfontein, hier naby, en die derde hier onderkant die sogenoemde Heerenlogementgrot aan die voet van die Dassenberggreeks. Gerugte oor ryk minerale in die binneland het vroeg reeds verskeie ekspedisies hierlangs laat trek, onder andere ook Simon van der Stel(wiese inskripsie later verdoof het), en dan het die leiers bo in die grot skuiling gesoek, vanwaar hulle 'n mooi uitsig oor die omgewing gehad het, terwyl die ander treklede onder by die fontein die diere moes versorg en oppas, en so het die naam Heerenlogement waarskynlik posgevat. Honderde reisigers wat hier aangedoen het, het hulle name hier aangebring(sommige baie belangrike besoekers soos oa die Franse Natuurkundige De Vailant) Jacob Breedt was egter die enigste een wat met sy inskripsie hier aangedui het dat die plaas aan Jacob Cloete behoort het, daarom dat sy inskripsie van soveel historiese belang is.. Dit is een rede waarom ons hom hier wil vereer Hierdie grot waar daar soveel inskripsies bewaar is, is 'n hoofbaken op die pad van ons volksplanting hier aan die Kaap, en ons stamvader Jacob wat sy inskripsie so diep in die rots uitgebeitel dat dit na byna 3 eeue nog duidelik leesbaar is, en so sal bly, het nog verdere verbintenisse met die omgewing.

Nou kortliks iets oor die agtergrond van Jacob Breedt. Plaaslike bronne verskil oor die presiese datum van sy aankoms, moontlik 1742. Hy is van Edam, wat 'n ou hawestad was, bekend vir skeepsbou en handel, en geleë in 'n vrugbare landboustreek, net noord van Amsterdam.(Die kern van die ou stad is nog steeds florerend, elke jaar in Augustus hou hulle 'n groot kaasmark en -fees)

Van navorsers in Nederland het ons uitgevind dat ons stamvader afkomstig is van 'n gesiene familie in Edam wat vir dekades 'n baie belangrike rol in die geskiedenis van Edam gespeel het.

Sy vader byvoorbeeld was Jan Jacobz(kort vir Jacobzoon) Breet, wat 'n leidende figuur met vele amptes, onder andere raadslid en burgemeester in Edam was. Sy oor-grootvader Jacob Janz was egter die groot een, (geb 1560 en oorl 1620).: oa Sekretaris en burgemeester van Edam, Schepen('n soort regssamp) en lid van die admiraleit van Amsterdam, en is so vir sy dienste aan die stad vereer dat sy huismerk('n kenmerkende familiekenteken) in 1607 in die sogenoemde Magistratenvenster in die Grote Kerk van Edam aangebring is. Daarna is hy en die res van sy familie en nasate in die Grote Kerk begrawe(die ou kerk is die moeite werd om te gaan besigtig), en dis na hom wat ons stamvader vernoem is – LW: die spelling op sy grafserk is JJ Breed en in die venster JJ Breet, dus 2 verskillende spelwyses vir die van..

Jacob kom in 1742 hier aan, as lid van die VOC, en ek glo hy kon huis in die voetspore van sy vader gevog het, maar dat hy as jongman na avontuur gesoek het, en so by die VOC aangesluit en hier aangeland het.. Hy kom uit 'n koue nat landjie en land na maande van ontbering op die oop see hier aan die voet van die Majestieuse Tafelberg in die heerlike sonskynland. Die berg en die mooi oop wereld moes hom gelok het, en hy kom op een of ander manier by die 'S Heerenlogement by Jacob Cloete aan, en laasgenoemde(hy was reeds 'n groot grondeienaar met verskeie plase en mense wat vir hom werk in die kontrei). Hy hoor Jacob is 'n geleerde man, en versoek hom dringend om vir sy kinders en mense te kom onderwys gee. en net daar, glo ek maak Jacob 'n wilsbesluit om dit te aanvaar - Hy beitel sy inskripsie in die rots uit: en besluit om te bly! Maar toe hy sy naam en van hier moes aanbring, moes hy gedink het aan die verwarringe twee spelwyses van sy oor-grootjie se van in die Grote Kerk met die -d en die -t, en hy besluit sommer dat hy 'n nuwe begin hier maak met 'n nuwe van ook, 'n kombinasie van die 2 spellings as sy nuwe van hier te gebruik, want nerens anders het die van Breedt nog voorgekom nie, dus hy het sy eie

unieke van hier kom maak! Dat dit so is, blyk daaruit dat hy konsekwent sy van as Breedt teken op al die dokumente daarna. Ek meen, as onderwyser moes hy mos darem kon gespel het(Ek het afskrifte van al die dokumente in my besit)

Volgens Prof PL Scholtz is hy een van die vele amptenare wat met die oog op die skaarste aan onderwysers, deur die VOC "op leen" aan die vryburgers toegeken is, en volgens hom het Jacob Breedt oor 3 dekades vir die Cloetes as onderwyser hier gewerk.

Later is die dienskontrak formeel met Hendrik Cloete, seun van Jacob opgetrek,(Hendrik Cloete was nog 'n groter gromdbesitter as sy vader, het later ook Groote Schuur na Simon van der Stel besit.).

Die dienskontrak is soos vereis, jaarliks hernu tot 1773, toe hy afgetree en gaan boer het, op Zeekoevallei, tussen Clanwilliam en Graafwater.Hy het slegs vir 2 jaar geboer, toe is hy daar oorlede en begrawe, maar nie voor hy op sy sterfbed 'n weldeurdagte testament opgestel het om voorsiening te maak vir sy 3 kinders na sy dood..Hy het dus 'n noue verbintenis met hierdie kontrei in lewe en sterwe behou, daarom wil ons hom hier vereer..

Ongelukkig trou hy laat eers met Maria Striegel, 2de kind van Coenraad Striegel, duitse soldaat wat in 1742 hier aangekom het, en hulle het net 3 kinders, 'n dogter en 2 seuns, maar die jongste seun Jacobus Coenraad trou met weduwees en laat geen nageslag na nie. Die oudste Johannes Augustus trou met Maria Venter, ook van duitse afkoms, en hulle het 12 kinders, waarvan 7 seuns met 'n nageslag - almal word veeboere op die oosgrens , en almal is saam met die Voortrekkers die binneland in(waarvan 2 nog deur Dingaan saam met Retief vermoor is), en van hulle stam al die Breed(t)s af, hoe hulle ookal die van spel.- Breed Breet of Breedt Geen wonder dus dat die familie aanvanklik so stadig gegroeи het nie en maar eers onlangs dwarsoor die land versprei geraak het nie.

Dit is toepaslik dat ons hom hier moet vereer, hier waar hy sy inskripsie so diep uitgebeitel het dat dit vir al die nageslagte behoue sal bly, en so sy eerste spoor te lande hier gelaat het, maar in figuurlike sin het hy ook diep spore hier en in die kontrei kom trap. Hy was bereid om vir 'n karige loon hier sy nuwe land en sy mense te dien, en op 'n nederige maar deugdelike wyse het hy hier sy roeping wat hy gekies het, vervul.. Ons sien hom uit al sy optredes as 'n ondernemende deeglike mens wat alles feil gehad het vir sy roeping en ons wil hom daarvoor eer- Min aardse goedere het hy kon nalaat, maar sy Lewe van edele diens moet ons inspireer. Toe die SA Breed(t)-Familiebond in 1994 'n ampelike familiewapen wou registreer, het ons die huismerk van sy oor-grootjie in Edam gekies, en as wapenspreuk, gedagtig aan ons stamvader.hier. ORA, SERVA, SERVI, overgesetsynde: bid, bewaar en dien, want dit is wat hy gedoenhet, en ons eer hom daarvoor.

Ons moes aansoek doen by die Erfenisraad wat die ou Historiese Monumentekommissie vervang het, en na lang beraad het ons uiteindelik toestemming verkry vir die aanbring van 'n gedenkplaat vir ons stamvader by die grot, maar onderhewig aan baie beperkings, oa net op 'n klein steen, binne die omheining weg van die rotswand waar sy inskripsie is. Maar daaraan het ons voldoen, en op 23 Maart 2002 het ons met 'n klein seremonie, by die Heerenlogementgrot die gedenkplaat met die volgende bewoording gaan onthul:

GEDENKPLAAT VIR STAMVADER JACOB BREEDT

SY INSKRIPSIE HIER IS VAN HISTORIESE BELANG ARRIVEER 1742 UIT EDAM

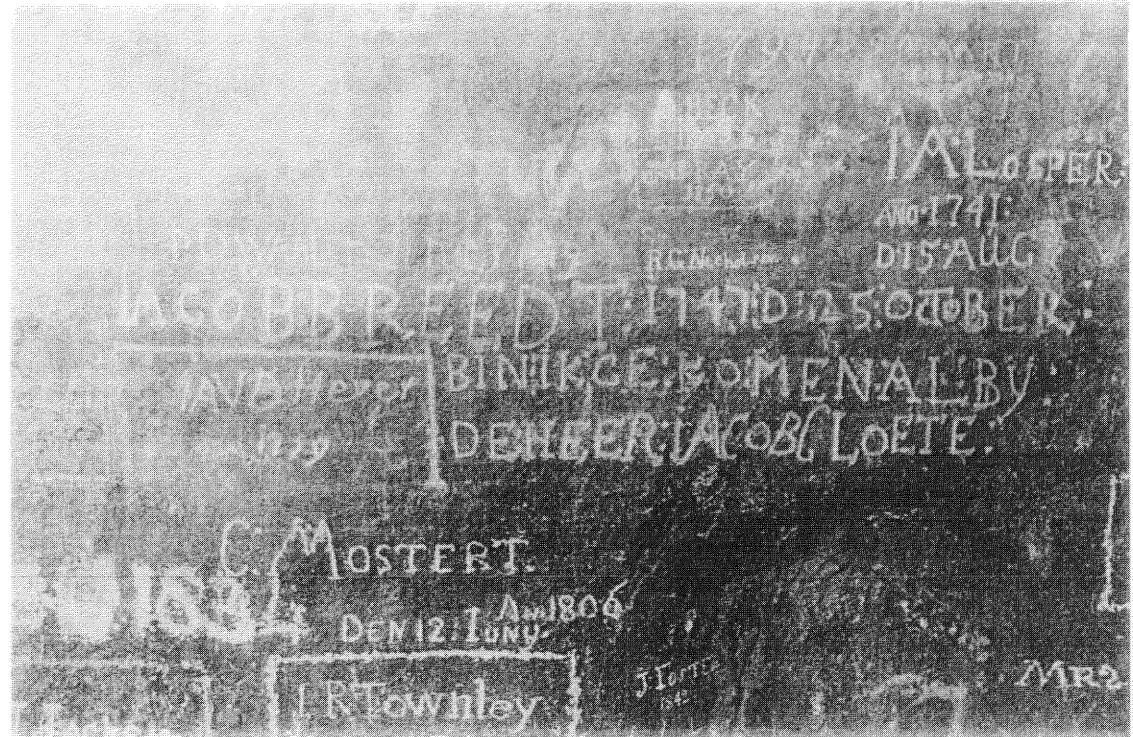
WERK HIER 30 JR AS ONDERWYSER VIR DIE CLOETES DAARNA BOER EN STERF HY OP ZEEKOEVALLEI HIER NABY

TROU MET MARIA STRIEGEL (STAMMOEDER) HUL 7 DERDEGESLAG-KLEINSEUNS WORD OOSGRENSBOERE EN TREKKERS EN VORM DIE HOOFLYNNE VAN AL DIE

FAMILIE BREED BREET BREEDTs

OPGERIG DEUR DIE SA BREED(T)-FAMILIEBOND

Mag sy nageslag sy deugde en voorbeeld navolg en sy nagedagtenis in ere hou

Breedt-familie bring eer aan stamvader

Volgens die spreekwoord skryf net "gekke en dwase hul name op mure en glase."

Dit mag so wees maar wat sê 'n mens nou van die Heerenlogement?

Hier het vele mense oor die geskiedenis heen hulle name op die rotswand agtergelaat. Groot name, mense wat beswaarlik as gek of dwaas beskryf kan word.

Een van hulle was ene Jacob Breedt, stamvader van Suid-Afrika se Breedts (ook diegene met die spelling van Breet of Breet). Sy uitgebeitelde inskripsie lees: "Jacob Breedt 1747 den 25 October bin ik gekomen albij de heer Jacob Cloete." Breedt was afkomstig uit Edam in Nederland, die seun van ene Jan Jacobzoon Breet, 'n gesiene man in Edam. As amptenaar van die VOC kom hy in 1742 in die Kaap aan.

Dit was destyds die gebruik om amptenaare "uit te leen," aan vryburgers om die groot behoefte aan onderwysers te vul. So het dit gekom dat Breedt vir drie dekades die Cloetes se onderwyser was. In 1773 tree hy af en gaan boer op die plaas Zeekoeivallei (sowat 9 km van Clanwilliam af). Hy is twee jaar later hier oorlede en ook hier begrawe.

Uit sy huwelik met Maria Striegel is drie kinders, twee seuns en 'n dogter gebore.

Die jongste seun, Jacobus Coenraad was kinderloos. Ouboei Johannes Augustinus en sy vrou, Maria Venter, is egter geseen met sewe seuns en vyf dogters. Hulle het die Breedt-naam verder gedra.

Op 23 Maart 2002 is 'n gedenkplaat ter ere van Jacob Breedt te Heerenlogement onthul deur dr Jacobus Breedt, 'n afstammeling. Daar was Breedts (of is dit Breës) van so naby as

Vredendal en so ver as Gauteng en Noordwes.

Na die serenmomie is verversings bedien. Ystee het so waar beter smaak as bier op so 'n warm dag. Gert en Steffi Maree en Willa en Marlene van Zyl, het gewys dat gasvryheid nie 'n uitgediende instelling is nie.

Belangstellendes kan gerus Lawrence G Green se boek "On Wings of Fire," lees. Hierin is 'n hele hoofstuk wat handel oor die Heerenlogement en die mense wat hul name hier gelaat het.

Dr Jacobus Breedt kan gekontak word by 083 242 7037.

J Viljoen.

KONTREI 29 MAART 2002 TEL 021 213 2074 VREDENDAL